

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3279/2024. (VII. 24.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az indítványozó jogi képviselője (dr. Gyárfás Péter ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be, amelyben a Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítélete, valamint a Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdésének, XIII. cikk (1) bekezdésének, és XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmére hivatkozással.
- [2] 1. Az Alkotmánybíróság a rendelkezésre álló dokumentumokból az ügy lényegét a következők szerint állapította meg.
- [3] Az indítványozó édesanyja 1966. évben kötött szerződés alapján tervezte és saját művezetésével kivitelezte egy budapesti színház (a továbbiakban: Színház) épületének előterében lévő (és 2009-ig látható) mozaik burkolatot. A teljes falfelületet fedő mű körülbelül 410 m²-es, az érintett épületrész tulajdonosa Budapest Főváros Önkormányzata (lásd: a Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítélete, Indokolás [40].)
- [4] A színház belső terét 2009-ben felújították és átalakították, amelynek során a mozaik burkolatot elfedték, így a továbbiakban nem (volt) látható a Színház előcsarnokában.
- [5] Az indítványozó ezt követően mintegy tíz évvel később, 2020. február 13-án nyújtott be keresetlevelet a Fővárosi Törvényszékhez, amelyben a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 13. §-ában biztosított (integritáshoz való) joga sérelmére hivatkozott és az Szt. 94. § (1) bekezdés a) és f) pontja szerint azt kérte a bíróságtól, hogy egyrészt állapítsa meg, hogy a tulajdonos tulajdonosi jogait jogellenesen gyakorolva az indítványozó (mint a mű alkotójának jogutódja) személyhez fűződő szerzői jogát megsértette, amikor az édesanyja által tervezett és kivitelezett, a Színház előterében levő, 410 m²-es mozaikot 2009-ben teljesen eltakarta, olyan módon, hogy azt eközben meg is rongálta. Kérte továbbá az indítványozó, hogy a bíróság kötelezze a tulajdonos Fővárosi Önkormányzatot a sérelmes helyzet megszüntetésére, vagyis a jogsértést megelőző állapot helyreállítására.
- [6] Az indítványozó a perben a jogsértést azzal indokolta, hogy az átalakításhoz szükséges hozzájárulást ő jogutódként nem adta meg a tulajdonosnak, így az iparművészeti alkotás eltakarása önkényesen, jogsértő módon történt.
- [7] 2. A Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítéletével az indítványozó keresetét elutasította. Elsőként ítéletének indokolásában az indítványozó perbeli legitimációjára tért ki, amelyet elfogadott a perben csatolt közjegyzői okirattal, tanúsítva, hogy az érintett művet alkotó művész örököse. Ezt követően a törvényszék az Szt. alapján definiálta a perbeli műalkotást, amelyet az 1. § (1) bekezdés m) pontja alapján iparművészeti alkotásnak tekintett. Vizsgálta továbbá, hogy történt-e szerzői jogsértés az ügyben. A törvényszék konkuráló jogok, az épület tulajdonosának használati joga és az épület egyik falán rögzített alkotás szerzői joga viszonyának kérdésében foglalt állást. Ennek eldöntéséhez a törvényszék a bírói gyakorlatot hívta segítségül, ezen belül hivatkozott a sérelem bekövetkeztekor, vagyis 2009-ben hatályos Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 99. §-ára, és a Legfelsőbb Bíróság ahhoz kapcsolódó EBH2005.1201 számú döntésére: „annak megítélésénél, hogy egy építmény, mint szerzői jogi védelem alá eső építészeti alkotás megváltoztatása (átépítése, átalakítása) jogosulatlanul történik-e, abból kell kiindulni, hogy a szerzői jog gyakorlása nem ütközhet össze a tulajdonosnak – a Ptk. 99. §-ában biztosított – a dolog célszerű és zavartalan használatá-

hoz fűződő dologi jogával. A tulajdonost megilleti az a jogosultság, hogy a tulajdonában álló épületet – ha annak igénye, illetve szükségessége a részéről felmerül – átépítse (annak építészeti kialakítását, rendeltetését stb.-t megváltoztassa) vagy akár elbontsa azt” (lásd: Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítélete, Indokolás [42].)

- [8] A vizsgálat során azt is értékelte a törvényszék, hogy a Színház előcsarnoka (vagyis a mű feltalálási helye) nem a nyilvánosság számára nyitott terület, azt csak belépőjegy birtokában tudja bárki megtekinteni, ebből következik, hogy az érintett mű nem minősül szabadban kiállított tárgynak, hanem az épület belső burkolatának része, így építményrész. Ezt követően a szóban forgó alkotás jellegét vette figyelembe: „az iparművészet alkotásai pedig általában használati értékkel is bíró dolgok. Ezeket a tulajdonosuk célszerű és zavartalan használatához fűződő dologi jogával élve használja is.” (lásd: Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítélete, Indokolás [43]–[44].) A törvényszék szerint a Legfelsőbb Bíróság EBH2005.1201 számú döntése építészeti alkotásra vonatkozott, tehát e kérdés eldöntése során is alkalmazható. Az ügy tehát egy színházon belül található előcsarnok átalakításával függ össze, amely során a tulajdonosi igény megvalósulásának „nem lehet gátja a korábbi színtervező (lásd az indítványozó édesanyjával kötött szerződés) szerzői joga” (lásd: Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítélete, Indokolás [44].) Utalt arra a törvényszék, hogy az épületet érintő, jövőbeni műemléki átalakítás továbbra sem akadályozott, valamint értékelte, hogy előző korokban született iparművészeti alkotások számos alkalommal esnek áldozatul a szükséges felújításoknak. A szerzői jogsértést mindezek alapján a Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítéletében nem állapította meg, az indítványozó keresetlevét elutasította.
- [9] 3. Az indítványozó fellebbezést nyújtott be a fenti döntéssel szemben, a fellebbezés alapján eljáró Fővárosi Ítéltábla jelen panasszal támadott 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítéletével a Fővárosi Törvényszék 3/B.P.23.692/2020/5. számú ítéletét helyben hagyta. Az Ítéltábla megállapította, hogy a Fővárosi Törvényszék a tényállást helyesen állapította meg, döntésének indokait releváns anyagi és eljárási jogszabályokra alapította (lásd: Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítélete, Indokolás [17]–[18].) Azonosította továbbá ítéletében a jogkérdést: megállapítható-e az ügyben az indítványozó jogelődje (alkotó) a mű integritáshoz fűződő szerzői jogának sérelme az épület belső átalakításakor. A Fővárosi Ítéltábla osztotta a Fővárosi Törvényszék álláspontját a Legfelsőbb Bíróság EBH2005.1201. számú döntésének perbeli alkalmazhatóságával összefüggésben: „az azonos rangú magánjogok ütközése esetén a jogvita csak a rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvéből kiindulva bírálható el, és minden egyes ügyben egyedileg, a konkrét tényállás ismeretében dönthető el, hogy a kifogásolt magatartás következtében sérült-e az érintett jogok egyenlősége, egyensúlya, illetve hogy ehhez milyen jogkövetkezmény fűzhető” (lásd: Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítélete, Indokolás [23].) Az Ítéltábla szerint a tulajdonos átalakításhoz fűződő érdeke az volt, hogy az épületet rendeltetésszerű és balesetmentes használatra kész állapotba hozza; a műalkotás, vagyis a mozaikburkolat a megalkotása óta eltelt időszakban ugyanis megrongálódott, balesetveszélyessé vált. Az átalakítás módszere, vagyis az eltakarás a műben nem keletkeztetett visszafordíthatatlan károkat, az a későbbiekben (a gipszkarton fal elbontásával) újra láthatóvá tehető. Az Ítéltábla szerint „a sérelmezett átalakítás az alperes tulajdonosi jogainak rendeltetésszerű gyakorlása körébe vonható, igazolt érdek mentén történt (lásd: Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítéletének [29] indokolási pontját). Végül ítéletében azt is értékelte, hogy az indítványozó az átalakításról már 2010-ben értesült, de igényét csak tíz évvel később kívánta érvényesíteni.
- [10] 4. Az indítványozó ezt követően nyújtotta be alkotmányjogi panaszát, amelyben a következőkre hivatkozott.
- [11] Elsőként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében deklarált tisztességes eljáráshoz való jog részét képező fegyverek egyenlőségének elve sérelmét állította. Ezt azzal indokolta, hogy a perben bizonyítási indítványának az eljáró bíróságok nem adtak helyt, így nem értékelték megfelelően a mű jogsértő csorbítását, amelyet szerinte csak anyagfelhasználási és falrögzítési eljárások ismertetéséről szóló tanúvallomás alapján lehetett volna tisztázni. Ezért az indítványban is leírta a gipszkarton felszerelésének technikáját, hivatkozva a vonatkozó előírásokra. Az indítványozó szerint a bíróságok nem tettek eleget indokolási és ténymegállapítási kötelezettségüknek sem.
- [12] Az indítványozó ezenkívül az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében foglalt, a tulajdonhoz való jog védelmi körébe tartozó szellemi tulajdona sérelmét állította a következőképpen. Érvelése szerint a szerzői jog egyik részjogosítványa az Sztj. 13. §-a szerinti integritáshoz való jog, amely a közjogi (alkotmányjogi) tulajdon védelme alá esik. Meglátása szerint a bíróság által jóváhagyott eltakarás (közvetlen fizikai beavatkozás miatti torzítás) jelentős károkat okozott a műalkotáson, amelyet az ügyben eljáró bíróság nem megfelelően értékelt, e beavatkozás ugyanis az indítvány szerint nem áll arányban a műalkotás védelméhez fűződő céllal. A bírói döntésben a jogvédelem a tulajdonos irányába tolódik.

- [13] Ezeken túl megemlítette még az indítvány az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdésének a sérelmét is, amelyhez indokolást nem fűzött. Mindössze az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelmét állítva utalt az 1993. évi XXXI. törvényben kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: EJE) 6. cikkére, valamint az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése sérelmével összefüggésben az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: BUE) 6 *bis* cikkére.

II.

- [14] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„Q) cikk (3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.”

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [15] 2. Az Sztj. érintett rendelkezése:

„13. § A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsönkítése vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

III.

- [16] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megvizsgálta a befogadhatóság feltételeit és a követőket állapította meg.
- [17] 1. Az indítványozó a Fővárosi Ítéletábrla 8.Pf.20.559/2021/5. számú ítéletét 2021. november 24-én töltötte le, indítványát pedig 2021. december 22-én, határidőben nyújtotta be elektronikusan a Fővárosi Törvényszék útján. Az indítványozó alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, a per felpereseként érintettnek minősül, és jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A jogi képviselő meghatalmazását csatolták.
- [18] 2. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pont], hogy az indítványozó Alaptörvényben biztosított jog sérelmére hivatkozzon. Az indítvány e feltételnek csak részben tesz eleget, nem tartalmaz ugyanis Alaptörvényben biztosított jogot az Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdése {lásd például: 3224/2020. (VI. 19.) AB végzés Indokolás [12]; 3032/2022. (I. 31.) AB határozat, Indokolás [17]}. Ezért az Alkotmánybíróság az erre vonatkozó indítványt érdemben nem vizsgálta.
- [19] 3. A kérelem a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében felsorolt követelményeinek eleget tesz.
- [20] 4. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy nincs olyan, indítványban hivatkozott körülmény, amely az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vagy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vetne fel, és amely ezért az indítvány ezen elemének érdemi vizsgálatát indokolná.
- [21] Az indítvány az Abtv. 29. §-a szerinti befogadási feltételnek az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése sérelme vonatkozásában felel meg a következők szerint. Az Abtv. 29. §-a szerinti, alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés, ezért érdemi vizsgálatot igényel az, hogy a szerzői jog részét képező integritáshoz való jog elhelyezhető-e és miként az Alaptörvény tulajdonhoz való jogot elismerő védelmi rendszerében.
- [22] Fentiek szerint az Alkotmánybíróság a panaszt 2022. június 21-i tanácsülésén befogadta.

IV.

- [23] Az indítvány nem megalapozott.
- [24] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszát arra alapozta, hogy a bírói döntésekben kifejtett jogértelmezés az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében elismert tulajdonhoz való jogát sérti.
- [25] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a bíróságoknak a jogszabályok adta értelmezési mozgáster keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie.
- [26] A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes [lásd: 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]–[18]].
- [27] Mind a Fővárosi Törvényszék, mind a Fővárosi Ítéltábla arra a következtetésre jutott, hogy nem állapítható meg szerzői jogsértés az ügyben, mert a sérelmezett átalakítás a tulajdonosi jogok rendeltetésszerű gyakorlása körében következett be, amely igazolt érdek mentén történt. Így nem rendelte el a mű környezetének, vagyis az eredeti állapot visszaállítását sem. A következő kérdés tehát, amelyet meg kellett válaszolnia az Alkotmánybíróságnak, hogy ebben az esetben, ahol a törvény által biztosított alanyi jogok gyakorlása került ellentétbe egymással, hogyan vizsgálja a bírói jogértelmezés, ezen keresztül pedig az érdemi döntés alaptörvény-konformitását.
- [28] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként áttekintette, hogy a szerzői jog, tágabban a személyhez fűződő jogok védelmét mely alapjogokkal és milyen tartalommal hozta összefüggésbe. Az Alkotmánybíróság egyes döntéseiben az indítványozók által sérelmezett, a szerzői jogba tartozó valamely részjogosultság korlátozhatóságát vizsgálta, a jogszabályi korlátozás alkotmányosságát ítélte meg, normakontroll hatáskörében.
- [29] Az Alkotmánybíróság 24/1996. (VI. 25.) AB határozatában a véleménynyilvánítás, illetve a művészeti élet szabadságának viszonylatában ítélte meg a művészeti alkotások elidegenítés előtti bírálatát. Az Alkotmánybíróság e döntésében rögzítette, hogy a véleménynyilvánítás mint kommunikációs alapjog egyik részjogosítványának tekinti a művészi, irodalmi alkotás szabadságát. A művészeti élet szabadsága mint alapvető jog a művészeti alkotómunka szabadságát, a művész bármely meg nem engedett korlátozástól mentes önkifejezését, valamint a művészeti alkotások nyilvánosság elé tárásának, illetve bemutatásának, terjesztésének a szabadságát jelenti. E döntésében a testület a művészeti élet szabadsága (mint a művészi önkifejezéshez való jog) és a személyiség szabad kibontakozása közötti kapcsolatra mutatott rá.
- [30] A 482/B/2002. AB határozat alapját képező úgynevezett Pannon Rádió ügyben a szerzői alkotással való szabad rendelkezés korlátozásának kérdése a tulajdonhoz való jog sérelmén túl a művészeti élet szabadságával és az önrendelkezési joggal összefüggésben jelent meg. Mivel a szóban forgó esetben a zenei művek szerzői teljes életmű lejátszását kívánták megakadályozni egy meghatározott rádiócsatornán, amelynek szellemiségével nem tudtak azonosulni. Többek között arra hivatkoztak ugyanis az indítványozók, hogy a művészi mondanivaló integritása sérül, ha az alkotónak utólag sem biztosított a döntési lehetőség a felhasználás körülményeit illetően, hanem az közös jogkezelés keretében történik. Az Alkotmánybíróság e döntésében elkülönítve vizsgálta, hogy a közös jogkezelés a személyhez fűződő (integritáshoz) jog az önrendelkezési jog sérelmét és a tulajdonhoz való jog sérelmét megvalósítja-e. Az önrendelkezési joggal összefüggésben megállapította, hogy a közös jogkezelés a vagyoni jogokra vonatkozik, így a személyhez fűződő jogokat (többek között a műnek a szerző becsületére, hírnevére sérelmes torzítása, megcsonkítása, megváltoztatása esetében) egyénileg érvényesítheti az Szjt. szabályai alapján. E döntésében az Alkotmánybíróság, visszautalva 24/1996. (VI. 25.) AB határozatára, megállapította, hogy a szerzői alkotással való szabad rendelkezés korlátozásánál a művészi élet szabadsága a személyiségi joggal összefüggésben jelenik meg. Kiemelte az Alkotmánybíróság, hogy a személyhez fűződő szerzői jogok, különösen a műnek a szerző becsületére, hírnevére sérelmes torzítása, megcsonkítása, megváltoztatása esetében egyedileg gyakorolható jogosultságok, amelyek sérelme esetében a szerző az Szjt. és a polgári jog általános szabályai szerint felléphet.
- [31] Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján az is megállapítható ugyanakkor, hogy a szerzői jog vagyoni aspektusát is alapjogi védelemben részesítette, mégpedig a tulajdonhoz való jog védelmi körén belül. Az Alkotmány-

- bíróság Alkotmányhoz fűzött, korai gyakorlatában vagyoni jogként tekintett a szerzői jogokra, és mivel a 17/1992. (III. 30.) AB határozat a vagyoni jogok védelmét a tulajdonhoz való jog védelmi körén belül helyezte el, mint a tulajdon speciális formái kaptak alkotmányossági védelmet a szerzői jogi jogosultságok is.
- [32] Az Alaptörvény hatálya alatt, a 3299/2014. (XI. 21.) AB határozatában az Szjt. azon rendelkezéseit vizsgálta, amelyek a közös jogkezelő szervezet számára állapítanak meg rendelkezéseket a fel nem osztható jogdíjkból, tagdíjkból és a jogkezelésen kívüli tevékenységből származó bevételek szociális, illetve kulturális felhasználása tekintetében. E döntésben a testület megállapította, hogy „[a] szerzői jogok – jelen esetben a szerzők díjazásra való igénye – speciális vagyoni értékű jogoknak minősülnek, és mint ilyenek különleges törvényi védelemben részesülnek” {lásd: Indokolás [44]}.
- [33] Az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezéseinek 5. pontja (az Alaptörvény negyedik módosítása, 2013. március 25.) értelmében „[a]z Alaptörvény hatályba lépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.” A módosításhoz fűzött indokolás szerint az alkotmányozó hatalmat az a cél vezérelte, hogy „az Alaptörvény rendelkezései az Alaptörvény összefüggéseivel együtt, a korábbi Alkotmány rendszerétől függetlenül kerüljenek értelmezésre”. Az Alkotmánybíróságot tehát nem köti az Alkotmányhoz kapcsolódó esetjoga, de elzárva sincs attól, hogy – meghatározott feltételek teljesülése esetén – a korábbi határozatai „által kifejtett joghatásokat” az Alaptörvény hatálya alatt is érvényesítse. Az egyes korábbi „joghatások”, kidolgozott érvek, jogelvek, alkotmányossági összefüggések 2013. április 1-je utáni alkalmazása funkcionális, és az Alaptörvény adta keretben érvényesülnek.
- [34] A testület által kidolgozott és a negyedik módosításhoz igazított „felhasználhatósági teszt” értelmében a korábbi határozatokban kidolgozott érvkészlet akkor használható fel, „ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevételével és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése” {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [35] Az Alkotmánybíróság fentieknek megfelelően 18/2014. (V. 30.) AB határozatában vizsgálta a művészeti élet szabadságát érintő, Alaptörvény hatályba lépése előtt született alkotmánybírósági határozatokban foglalt „joghatások”, kidolgozott érvek felhasználhatóságát, ami az Alaptörvény X. cikk (1) bekezdésének és az Alkotmány 70/G. § (1) bekezdésének összevetésén alapult. Az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy „[a] két megfogalmazás tartalmi egyezősége megállapítható, ezért az Alkotmánybíróság nem látta akadályát annak, hogy felhasználja az adott kérdéskörrel kapcsolatban a korábbi határozataiban kidolgozott érveket és jogelveket” (Indokolás [11]).
- [36] Az Alkotmánybíróság a szerzői jog integritáshoz fűződő részjogosítványa és a művészeti élet szabadságával összefüggésben korábban tett azon megállapítását, amely szerint a szerzői alkotással való szabad rendelkezés korlátozásánál a művészi élet szabadsága a személyiségi joggal összefüggésben jelenik meg, az Alkotmánybíróság jelen ügyben is irányadónak tekinti.
- [37] Az Alkotmánybíróság szerzői jogot érintő döntései alapján összefoglalóan megállapítható, hogy a szerzői jogot az abból következő vagyoni jogokkal összefüggően a tulajdonhoz való jog védelmi körében helyezte el. Ugyanakkor a szerzői jog alapjogi szintű védelme során értékelésre került, hogy a szellemi tulajdon tárgyai eltérnek a többi, vagyoni, vagyis materiális alapokon nyugvó tulajdontól. Az alkotó és műve közötti kapcsolat személyes jellegű, amely személyes kapcsolódás az alkotás létrejöttétől kezdve, folyamatosan fennáll, e kapcsolódás determinálja az alapjogi jogvédelem jellegét is. Ezért kerülhetett sor arra, hogy az Alkotmánybíróság a szerzői jognak mind a tulajdonjogi, mind a művészi élet szabadságával összefüggő sérelmét is vizsgálta. Ezek az összefüggések egyéb dolgok esetében, amelyek a normál piaci keretek között cserélnek gazdát, fel sem merülhetnek. A törvényi szintű, személyhez fűződő jog deklarációján keresztül megvalósuló szellemi érdekvédelem (*droit moral*), amely a mű megalkotásával keletkezik és a műre vonatkozóan illeti a szerzőt, megjelenik a szellemi alkotáshoz fűződő alkotói alapjogi védelmében is. Az alkotás jog által elismert védelmén keresztül ugyanis az alkotó személyének és ennek az individuális kapcsolatnak a védelme is biztosított.
- [38] Mindezek alapján sajátos, kettős (alap)jogi jelleg és ehhez kapcsolódó (alap)jogi jogvédelem azonosítható az Alkotmánybíróság gyakorlatában, hiszen a szerző személyes és vagyoni viszonyai egyaránt védelmet kapnak.
- [39] 3. Jelen ügyben az indítványozó az Szjt. 13. §-a szerinti, a mű integritáshoz való jogának sérelmére hivatkozott, és kért alapjogi védelmet indítványában. Ezért az Alkotmánybíróságnak az integritáshoz való jog védelmét először is el kellett helyeznie a törvényi szintű védelem rendszerében (3.1. alpont, Indokolás [40] és köv.), majd értékelnie kellett annak alapjogi vetületét (3.2. alpont, Indokolás [45] és köv.).

- [40] 3.1. A szerzői jog általánosságban a polgári jog szabályozási körébe tartozik, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény „Az ember mint jogalany” című Második Könyvön belül, a személyiségi jogok tárgyalását követően tesz róla említést a „Szerzői jog és Iparjogvédelem” címmel [2:55. §]. A régi Ptk. a személyek polgári jogi védelméről szóló, IV. címében rendelkezett a szellemi alkotásokhoz fűződő jogokról. A törvényi szintű védelem annak tárgya alapján nem tekinthető homogénnek, hiszen kiterjed például alkotásokra, teljesítményekre (előadásokra), tapasztalatokra (*know-how*) egyaránt.
- [41] A szerzői jog törvényi szintű védelmének alapvető szabályait az Szjt. tartalmazza. Az állam a normán, vagyis az Szjt. szabályain keresztül a tudományos, illetve művészeti alkotásoknak biztosít védelmet egyrészt az állammal, másrészt más (jogi vagy természetes) személyekkel szemben, a szerzői jogi jogviszonyok ugyanis abszolút szerkezetűek és negatív tartalmúak. A védelem tárgya a szellemi alkotás, amely a szerző személyiségéhez kötődő jogosultságok törvényi elismerését és védelmét is igényli. E védelem a műveket születésüktől kezdve, *ipso iure* megilleti, létrejöttéhez főszabály szerint állami (nyilvántartási vagy egyéb hatósági) aktus nem szükséges.
- [42] Az Szjt. 9. § (1) bekezdése szerint a szerzői jog tartalmát vagyoni és személyhez fűződő részjogosultságok összessége alkotja. A vagyoni jogok (a többszörözés joga, a terjesztés joga, a nyilvános előadás joga, a mű nyilvánosságához való közvetítésének joga és az átdolgozás joga) garantálják, hogy a mű felhasználása (főszabály szerint) a szerző engedélyével és vagyoni ellentételezés fejében történjen, tehát a művek felhasználásához kötődnek. A személyhez fűződő jogok (a mű nyilvánosságra hozatala, a név feltüntetése, a mű egységének védelme) a szerző személyéhez kapcsolt jogosultságok.
- [43] E személyhez fűződő jogok sajátossága, hogy forgalomképtelenek, személyhez kötöttek, e jogokról lemondani sem lehet. Érvényesítésük a szerző kizárólagos joga, helyette más nem járhat el. Főszabály szerint a szerzőt a személyhez fűződő jogok életében illetik meg, de gyakorolhatóak a védelmi idő végéig. A szerző halálát követően — mint jelen esetben is — sajátos típusú kegyeleti joggá alakulnak át, gyakorlásukra a védelmi időn belül az jogosult, aki a vagyoni jogokat öröklés címen megszerezte.
- [44] A mű integritásához, sérthetlenségéhez, torzításmentes egységéhez mint személyhez fűződő jognak (*droit au respect*) a törvényi szintű védelme a mű sérthetlenségéhez való jogot jelenti, azt igyekszik biztosítani, hogy a szerző személyiségének művében való megnyilvánulása olyan formában maradjon meg, ahogyan azt a szerző eltervezte. Vonatkozik egyrészt az alkotás fizikai egészének védelmére, másrészt a szerző által megfogalmazott szellemi mondanivaló megőrzésére, tehát a mű lényegének beavatkozás elleni védelmét biztosítja. Az Szjt. 13. §-a szerint jogsértő az eltorzítás, megcsonkítás, valamint minden olyan beavatkozás (megváltoztatás, csorbítás), amely a szerző becsületére vagy hírnevére gyakorol sérelmet. Mindezzel a jogalkotó a mű szellemi megváltoztathatatlanágát igyekszik garantálni.
- [45] 3.2. Az indítványozó jelen ügyben az integritáshoz való jog sérelmén keresztül hivatkozott tulajdonhoz való jogának alaptörvény-ellenes korlátozására. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a tulajdonhoz való jog védelmének tárgya a fennálló tulajdonból levezethető vagyoni jogosultság. A törvényi szintű védelem az Alkotmánybíróság gyakorlatában nem fedi az alkotmányos tulajdonvédelmet {lásd legutóbb például: 3345/2023. (VII. 5.) AB határozat, Indokolás [70]}. Az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való jog védelmi körébe tartozónak tekintette a szerzői jog vagyoni jellegű vetületét, vagyis az Szjt.-ben vagyoni jogként tételezett részjogosítványokat (lásd az Alkotmánybíróság gyakorlatát összefoglaló IV.2. pontot, Indokolás [28] és köv.). Az Alkotmánybíróság a szerzői jog vagyoni viszonyokat érintő részjogosítványait helyezte a tulajdonhoz való jog védelmi körébe {lásd: 3404/2021. (X. 15.) AB határozat, Indokolás [24]}.
- [46] Az indítványozó sem a jelen ügy tárgyát képező perben, sem az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítványában nem hivatkozott semmilyen, az Szjt.-ben nevesített vagyoni joga védelmére, hanem a mű egységének (integritásának) mint személyhez fűződő jognak az alaptörvényi szintű védelmét kérte a tulajdonhoz való jog védelmi égisze alatt. A mű környezetének megváltozása, vagyis a műalkotás megtekintésének az elnehezülése, az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint nem értelmezhető az alkotmányos tulajdonvédelem körében. A tulajdon egyik típusának tekinthető maga a védett alkotás (annak értékesítése előtt), valamint a szerzői jogból eredő vagyoni jogosultságok. A tulajdonhoz való jog védelme azonban nem terjed ki minden, a szerzői jogból következő részjogosítványra. A mű integritásához fűződő jog alapjogi leképeződése nem a tulajdonhoz való jog keretein belül azonosítható, védelméhez ugyanis nem vagyoni, hanem személyes érdek fűződik. A személyhez fűződő jogok forgalomképtelenek, vagyoni értékük nem meghatározható, a mű kulturális szférában való hasznosítását nem érinti, azt nem zavarja. E személyhez fűződő részjogosítvány ugyanis a művész személyes jellegű érdeke, amely jelen esetben a mű egyedi-egyéni sajátosságainak megőrzését hivatott garantálni, mint a műalkotással való szabad rendelkezés, vagyis a művészi kifejezés védelme, a művészi élet szabadsága részeként, személyiségi jogként értelmezhető {a művészeti élet szabadságának értelmezéséről lásd: 18/2014. (V. 30.) AB

határozat, Indokolás [11]–[13]]. Mint a szerzői jog védelmének magja a kulturális örökség megőrzésének egyik garanciája, a nemzeti értékek forrása.

- [47] 4. Az Alkotmánybíróság Alaptörvényben garantált hatáskörei gyakorlása során vizsgálni köteles azt, hogy az indítványozó által felhívott alapjog és az állított sérelem között fennáll-e érdemi összefüggés.
- [48] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az érdemi összefüggés hiánya az indítvány elutasítását eredményezi {lásd például a 3096/2018. (III. 26.) AB határozatot, Indokolás [50]; 3411/2023. (X. 11.) AB határozatot, Indokolás [27]–[28]; 6/2024. (IV. 3.) AB határozatot, Indokolás [44]}.
- [49] Mivel a jelen ügy vonatkozásában az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó által előadott sérelem és érvelés nem hozható összefüggésbe a tulajdonhoz való joggal, ezért ezen az alapon a bírói döntéssel szembeni alkotmányjogi panaszt elutasította. Mindezek alapján az indítvánnyal támadott bírói jogértelemezés a tulajdonhoz való jog sérelmén alapuló alaptörvény-ellenességét sem lehetett megállapítani.

Budapest, 2024. július 9.

*Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
tanácsvezető, előadó alkotmánybíró*

*Dr. Lomnici Zoltán s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Patyi András s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró*

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/158/2022.

